

BR63

.D8

1876-77

v-2

c-1

FONDO EMETERIO
VALVERDE Y TELLEZ

SELECTA.

EX PATRIBUS LATINIS.

I.

S. AMBROSIUS.

DE PLANTIS.

(HEXAEM. III, P. 46-47.)

Herbarum plantarumque creatio. Demiramur, ut per verbum Domini de terra illicò prodirent; cum non minus admirabile sit, quotidie de semine jam putrefacto etiam prodeant. Plantae organizatio, quae Jecori illius formae, omnia quae necessaria sunt ad ejus incrementum et permanentiam, superinducit.

1 Germinet, inquit (1), terra herbam fac-

[1] Genes 1. 11. compendiose.

TOM. II.

I.

010116

ni secundum genus. Et continuo parturiens terra novos (2) se fudit in partus, et induit se amictum (3) viriditatis, gratiam foecunditatis assumpsit, diversisque compta germinibus, proprios suscepit ornatus. Miramur quod tam cito germinaverit: quanta

[2] Novos, quos terra neoterice protulit. Fudit, vel effudit, sicut S. Ambrosius ait cap. 2. Ubertas benignae matris se in partus effundit.

[3] Induit se amictum Sensus est forte in activa voce, in pasiva autem dicitur induitur vestem, quod sponit duplicem accusativum in activa poni. Aliqua verba duplicem regimen admittunt generaliter de persona et re, ver. gr. Doceo fratrem, doceo litteras. uniter: Doceo fratrem litteras. Cum Induo autem, ponitur usque prope, dativum: v. g. Induit sibi arma: quamvis accusativum se, fundetur in modo idiomatis.

majora miracula sunt, si spectes singula, quemadmodum vel jacta in terram semina resolvantur, ac nisi mortua fuerint, nullum fructum afferant; si vero fuerint quadam sui morte resoluta, in uberiores fructus resurgant. Suscipit igitur granum tritici putris gleba (4), et sparsum cohibet occatio, ac velut materno terra gremio fovet et comprimit. Inde cum se granum illud resolverit, herbam germinat. Grata ipsa jam species herbescentis viriditatis, quae statim

[4] Virgil. expressio in sui poematis initio, agricolis agens. Georg. 1 44. est quod sequitur Ciceronis imitatio, in hoc loco: Terra quam gremio mollito ac subacto sparsum semen excepit, primum id occaecatum cohibet (ex quo occatio, quae hoc efficit, nominata est); deinde tepesfactum vapore et compressu suo diffundit et elicit herbescentem ex eo viriditatem, etc.

genus sativi (5) similitudine sui prodit; ut in ipso suae stirpis exordio, cujus generis herba sit, recognoscas, atque in herbis fructus appareat; paulatimque adolescit ut foenum culmoque pubescens erigitur et assurgit. Ast ubi se geniculata jam spica sustulerit, vaginae quaedam futurae frugi parantur, in quibus granum formatur interiorius; ne tenera ejus primordia aut frigus laedat, aut solis aestus exurat, aut ventorum inclementia, vel imbrum vis saeva decutiat. Succedunt quidam ordines spicae, mirabili arte formati, vel ad speciem grati, vel ad tutamen nexu quodam inter se naturalis colligationis adstricti, quos providentia divina formavit. Et ne frugis numerosioris pondere velut quaedam cedat fultura

[5] Sativum, ut substantivum. Prodit, de prodere est, pro emittit vel producit, haec ut prima significatio.

culmorum, vaginae quibusdam ipse culmus includitur, ut geminatis viribus frugem possit multiplicem sustinere, ne impar oneri curvetur in terram. Tum supra ipsam spicam vallum struitur aristarum (6), ut quasi quadam in arce praetendat (7), ne avium minorum morsibus spica laedatur aut suis exuatur fructibus, aut vestigiis (8) proteratur.

Terrae fidelitas in retribuendo illud quod ei commissum fuit. In fide hominum perversitas.

2. Quid dicam quemadmodum clemen-

[6] Expressio à Cicerone pluries usitata: ubi apparet differentia inter spicam et aristam.

[7] Praetendat, scilicet spica hoc vallum.

[8] Vestigiis, pro pedibus seu calcatu (avium.)

tia Dei humanae prospexerit utilitati? Foeneratum (9) terra restituit quod accepit, et usurarum cumulo multiplicatum. Homines saepe decipiunt, et ipsa foeneratorem suum sorte (10) defraudant: terra fidelis manet. Et si quando non solverit, si forte adversata fuerit frigoris inclementia, aut nimia siccitas, aut immensa vis imbrium alio anno superioris anni damna compensat: ita et quando proventus spem destituit agricolae, nihil terra delinquit; et quando arridet, ubertas foecundae matris se in partem effundit, ut nunquam ullum dispendium suo inferat creditori (11).

[9] Foeneratum, id est, redditum, productum.

[10] Sors, id est, capitale.

[11] Creditori allusive ad sensum etymologicum; quo aliquid, aliquo confertur.

Vegetationis decantatio in agris, simplex planta pulchrior est, quam quod universa hominum ars prodidit. D. N. J. Christus sic iudicat.

3. Quae vero species pleni agri! qui odor! quae suavitas! quae voluptas agriculturalum! Qui digne explicare possumus, si nostro utamur alloquio (12)? Sed habemus Scripturae testimonia, quibus agri suavitatem benedictioni et gratiae Sanctorum advertimus (13) comparatam, dicente sancto Isaac (14), *Odor filii mei sicut odor agri pleni.* Quid igitur describam purpurascentes violas, candida lilia, rutilantes rosas depicta

[12] Alloquium pro colloquium, seu generaliter pro verbum, seu sermo.

[13] Pro animadvertimus.

[14] Genes. XXVII, 27.

rura nunc aureis, nunc variis, nunc luteis floribus, in quibus nescias, utrum species amplius florum, an vis odora delectet? Pascuntur oculi grato spectaculo; longe lateque odor spargitur, ejus suavitate complemur. Unde divine Dominus ait (15), *Et species agri mecum est*: cum ipso est enim quam ipse formavit. Quis enim alius artifex possit tantam rerum singularum exprimere venustatem? *Considerate lilia agri* (16), quantus sit candor in foliis, quemadmodum stipata ipsa folia ab imo ad summum videantur assurgere, ut scyphi exprimat formam, ut auri quaedam species intus effulgeat, quae tamen vallo in circuitu floris obsepta nulli pateat injuriae. Si quis hunc florem decerpat, et sua (17) solvat in folia

[15] *Psalm. XLIX, 12.*

[16] *Matth. VI, 28.*

[17] *Sua, Hic non est incorrectio.*

quae tanti est artificis manus quae possit lili speciem reformare? quis tantus imitator naturae, ut florem hunc redintegrare praesumat, cui Dominus tantum testimonium tulit, ut diceret (18), *Nec Salomon in omni gloria sua sic vestiebatur, sicut unum ex istis?* Rex opulentissimus et sapientissimus inferior judicatur, quam hujus floris pulchritudo.

Saluberrimi plantarum effectus.

4. Quid enumerem succos herbarum salubres? quid virgultorum ac foliorum remedia? Cervus aeger ramusculus oleae mandit, et sanus fit. Locustas quoque folia oleae arsosa liberant ab aegritudine. Rubi folia superjacta serpenti, interimunt eum. Culices non tangent te, si absinthii herbam cum oleo coquas, et eo te perunxeris (19).

[18] *Matth. VI, 29. Praesumere.*

[19] *Medicamenta haec, in historia na-*

II.

DE ARBORIBUS.

(HEXAEM. III, P. 54.)

Utilitas arborum; etiam eorum qui fructus non ferunt, ut cedrus, cyparissus, laurus; farfarus, salix, buxus. Sua spiritualibus rebus, applicatio.

1. Omnia genera arborum utilia sunt, alia ad fructum nata, alia ad usum data: nam et quibus non est fructus uberior, tamen usus pretiosior est (1). Cedrus sustenturale á Plinio exhibentur; qui plures ejusdem generis colegit, sed magis in superstitionibus popularibus fundata, quam in sana obserbatione.

[1] Usus (earum) pretiosior est.

pendendis tectorum (2) apta culminibus, eo quod hujusmodi materies et procera sit spatiis, nec onerosa parietibus. Lacunariibus quoque comendisque fastigiis habilis est cupressus. Unde et Ecclesia dicit in Canticis (3), *Trabes domorum nostrarum cedrinae, lacunaria nostrae cupressina*; in his esse declarans decora sui ornamenta fastigii, qui (4) quasi trabes verticem Ecclesiae sua virtute sustineant, et fastigium ejus exornent. Laurus et palma ad (5)

[2] Suspendere, seu in aliquo loco proeminente collocare.

[3] Cant. 1, 16.

[4] Relativum qui, ad ornamenta refertur, et in sensu allegorico S. Ambrosius personas designat, id est, Apostolos qui sunt Ecclesiae ornamenta.

[5] Ad, cum praecedentibus, sufficit ad mentem auctoris capiendam.

insigne victoriae. Lauro victorum capita coronantur; palma manus victricis ornatus est. Unde et Ecclesia ait (6), *Dixi: Ascendam in palmam, tenebo altitudines ejus.* Quae eminentiam videns Verbi et sperans quòd ad ejus altitudinem possit ascendere et scientiae summitatem, dicit, *Ascendam in palmam*; ut omnia inferiora relinquat, et ad superiora contendat, ad bravium (7) Christi, ut suaves ejus fructus carpat et gustet. Suavis enim virtutis est fructus. Populus quoque, coronis arbor umbrosa victricibus (8), et silix lenta viti-

[6] *Cantic. VII, 8.*

[7] *Bravium, ut verbum grecum, et pretium victoriae, significat*

[8] *Virg. in Georg. II, 66, Alamum vocat: Herculae arbor umbrosa coronae; quia cum foliis illius arboris victrices in certaminibus coronabantur.*

bus habilis vincendis, quid aliud mystice declarant, nisi bona esse Christi vincula, quae nocere non soleant, vincula gratiae, vincula charitatis, ut unusquisque suis vinculis gloriatur, sicut gloriabatur et Paulus, dicens (9) *Paulus vincus Jesu Christi?* Illis ligatus vinculis dicebat (10), *Quis nos separabit a charitate Christi?* vinculis abstinentiae, vinculis charitatis. His ligatus vinculis etiam David (11) ait, *In salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra.* Buxus quoque elementorum apicibus utilis exprimendis (12), levi materia usum manus puerilis informat. Unde ait Scriptura *Scribe in buxo:* simul ut admoneat te ipsa materia, quae semper viret nec unquam fo-

[9] *Philem. I, 1.*

[10] *Rom. VIII, 35.*

[11] *Psalm. CXXXVI, 2.*

[12] *Isai. XXX, 8.*

his exu'tur suis, ne unquam spei tuae dissimulatione (13) ruderis, sed semper tibi per fidem germinet spes salutis.

Infinita arborum varietas.

2. Quid ego enumerem quantavarietas arborum, quam diversus in singulis et pulcherrimus ornatus, quam patulae fagi, quam procerae abietes, quam comantes pinus, quam umbrosae ilices, quam populi bicolores, quam nemorosa et rediviva castanea, quae simul ut excisa fuerit, tanquam silvam ex se pullulare consuevit; quemadmodum in arboribus ipsis aetas aut senilis, aut novella deprehenditur; junioribus enim exiliiores rami, antiquioribus validiora et nodosa sunt brachia: illis folia laevigata atque diffusa, istis contractiora et aspera. Sunt etiam arbores quae

[13] *Dissimulatio, oblitio.*

senili atque emortua radice successionem sui, si forte caedantur, reparare nonnoverint; aliae [quibus aut juvenus viret, aut natura foecundior est], quibus excisio lucro potius quam detrimento sit, ut per plures sui rediviva successione renoveantur haeredes.

III.

DE POLYPO ET CANCERE.

[HEXAEMERON V, P. 88-89.]

Polypi sutela; moralis applicatio.

1. Quia de astutia coepimus sermonem subtexere, qua unusquisque fratrem suum circumvenire et decipere nititur, et in no-

vas se fraudes componere (1); ut, quem vi obtinere non potest, circumscribat (2) dolo, et fucō quodam artis obducatur: fraudulentum illud polypi ingenium non praeteribo, qui vadoso in littore petram nactus, affigitur (3) ei, atque ejus nebuloso ingenio colorem subit, et simili specie terga obductus, plurimos piscium, sine ulla suspitione fraudis allapsos, dum nota non praecavent, et saxum opinantur, cassibus furtivae artis includit, et sine quodam suae carnis intercipit. Sic spontanea venit praeda, et talibus capitur argumentis (4), qualia sunt

[1] *Se componere ad...vel in...se praeparare, se disponere.*

[2] *Circumscribat, melius quam circumveniat.*

[3] *Affigitur; pro se affigit.*

[4] *Argumenta, sicut alibi, argutias, subtilitates, fictiones.*

eorum qui ingenium suum saepe commutant, et diversas nocendi artes movent, ut singulorum mentes sensusque pertentent, cum continentibus positi continentiam praedicantes, in coetu intemperantium tamquam devii ab studio castitatis et demersi intemperantiae volutabris; ut, qui eos audiunt aut vident, incauta facilitate se (5) credant; eoque sitius labuntur, dum declinare non norunt nec cavere quod noceat, cum gravior sit et magis noxia improbitas benignitatis obumbrata velamine. Et ideo cavendi sunt qui crines (6) suae fraudis et brachia longe lateque dispergunt, vel speciem induunt multiformem. Et isti enim polypi sunt nexus plurimos habentes, et callidorum ingeniorum vestigia, quibus irre-

[5] *Se (iis) credant.*

[6] *Crines, est terminum per quod polypi brachia, designantur.*

tire possint quidquid in scopulos suae fraudis inciderit.

Sutela canceris, per quam ostrearum carnes, in suam potestatem redigit; quarum carniū, multum degulator est.

2. Cancer quoque quas sibi gratia praestigias instruit! Namque et ipse ostreo delectatur, et carnis ejus epulum sibi quaerit. Sed quia, ut appetens cibi, ita prospiciens est periculi; [quoniam cum difficilis est venatio, tum periculosa: difficilis, quia testis validioribus esca interior includitur; nam velut muris quibusdam mollitiem carnis natura monivit, quam medio testarum quodam sinu concavo nutrit ac fovet, et quasi in quadam valle diffundit; et ideo cassa omnia tentamenta sunt canceri, quia aperire clausum ostreum nulla vi potest: et periculosum est si chelam ejus includat:] ad argumenta confugit, et insidias novas fraude

molitur: itaque, quia omnia genera delectatione mulcentur, explorat si quando ostreum remotis in locis ab omni vento contra solis radios diptychum illud suum, aperiat et reseret claustra testarum, ut libero aëro visceris sui voluptatem quandam capiat: et tunc clanculo calculum immitens, impedit conclusionem ostrei; ac sic aperta claustra reperiens, tuto inserit chelas, visceraque interna depascitur.

Innocentiae et sinceritati exortatio, in omnibus nostris operibus.

3. Sunt ergo homines, qui canceri usu in alienae usum circumscriptionis irrepant, et infirmitatem propriae virtutis astu quodam suffuleant, fratri dolum nectant, et alterius pascantur aërumna. Tu autem propriis esto contentus, et aliena te damna non pascant. Bonus cibus est simplicitas

innocentiae. Sua Bona habens insidiari necit alienis, nec avaritiae facibus inarpercit, cui lucrum omne ad virtutem dispendium est (7) ad cupiditatem incendium. Et ideo beata est, si bona sua noverit, cum veritate paupertas, et omnibus praeferenda thesauris; quia melius est exiguum datum cum Dei timore, quam thesauri magni sine eo timore. Quantum [8] est enim quod hominem alat? aut si quaeris quod etiam aliis abundet ad gratiam, id quoque non multum est. Melior enim est hospitalitas in oleribus cum gratia, quam vitulorum pinguium praeparatio cum

[7] *Allusio cujusdam Virg. versiculi:*

O fortunatos nimium, sua si bona norint,
Agricola:

[8] *Pro quantulum.*

discordia. Utamur ergo ingenio ad quaerendam gratiam et salutem tuendam, non ad alienam circumscribendam innocentiam. Licet nobis uti exemplis maritimis ad profectum nostrae salutis, non ad alienae periculum.

IV.

DE ANIMALIUM MATRIBUS.

(HEXAEMERON VI, P. 117-124.)

*Animalia versus terram omnia pronata sunt.
Homo solus est erectus, fert caput levatum. Obligaciones quas de praeerogativa ista promanant.*

1. Vis ad usum hominis derivare quae